

נר איש וביתו

How many Chanukah lights?

What is *Chanukah*? Our Rabbis learned: On the 25th of *Kislev* [begin] the days of *Chanukah*, eight in number, during which it is forbidden to eulogize or to fast. For when the Greeks entered the Sanctuary, they defiled all the oils that were in the Sanctuary. When the royal Hasmonean house overpowered them and vanquished them, they searched and found only one flask of oil that lay there with the *Kohen Gadol's* seal, and it contained enough oil only to kindle for one day. A miracle occurred with it, and they kindled with it for eight days. The following year [the Hasmoneans and the *Sanhedrin*] established and rendered [these eight days] as festival days — with respect to *Hallel* and thanksgiving.

Talmud Bavli Shabbat 21b

with Rabbi Benjamin J. Samuels, PhD
Congregation Shaarei Tefillah

Babylonian Talmud Shabbat 21b

The Gemara prescribes various levels of performing the mitzvah of kindling the Chanukah lights:

הונו רבנן – The Rabbis taught in a Baraisa: מוֹצֵת הַנְּוֶכָה – The essential COMMANDMENT OF the CHANUKAH lights^[29] נֵר אִישׁ – is one LIGHT each night for A MAN AND HIS entire HOUSEHOLD.^[20] וְהַמְהַרְרִין – AND THOSE WHO PURSUE MITZVOS^[21] have נֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד – one LIGHT each night FOR EACH AND EVERY ONE in their household.^[22] וְהַמְהַרְרִין מִן הַמְהַרְרִין – AND for THOSE

WHO MOST FERVENTLY PURSUE MITZVOS,^[23] בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יוֹם בֵּית הַלֵּל – BEIS SHAMMAI SAY that on the FIRST DAY of Chanukah ONE KINDLES EIGHT lights מִבְּאֵן וְאֵילָךְ בּוֹחֵת וְהוֹלֵךְ – and HENCEFORTH CONTINUOUSLY DECREASES that amount,^[24] וְהַמְהַרְרִין אוֹמְרִים יוֹם בֵּית הַלֵּל – BUT BEIS HILLEL SAY that on the FIRST DAY ONE KINDLES ONE light מִבְּאֵן וְאֵילָךְ מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ – and HENCEFORTH CONTINUOUSLY INCREASES that amount.^[25]

The Gemara offers two explanations of the dispute between Beis Hillel and Beis Shammai:

אָמַר עוּלָא – Ulla said: פְּלִיגֵי בֵּה תְּרֵי אַמּוֹרָאֵי בְּמַעְרָבָא – Two Amoraim in the West^[26] disagree about [the interpretation] of this Tannaic dispute, רַבִּי יוֹסֵי בַר אַבִּין וְרַבִּי יוֹסֵי בַר זְבִידָא – and they are R' Yose bar Avin and R' Yose bar Zevida. אָמַר שְׁמַאי – One of them said that Beis Shammai's reason for requiring a continual decrease from eight lights to one נִגְנָד יָמִים הַנִּכְסָדִין – is so that the various kindlings correspond to the number of days yet to come,^[27] וְשְׁמַאי דְּבֵית הַלֵּל – and Beis Hillel's reason for requiring a continual in-

crease from one light to eight נִגְנָד יָמִים הַיּוֹצֵאִין – is so that the various kindlings correspond to the number of days already passed.^[28] וְאָמַר שְׁמַאי דְּבֵית שְׁמַאי – And one of them said that Beis Shammai's reason for requiring a continual decrease from eight lights to one נִגְנָד פְּרֵי הַתֶּגֶן – is so that the various kindlings correspond to the bull [sacrifices] of the Succos festival,^[29] וְשְׁמַאי דְּבֵית הַלֵּל – and Beis Hillel's reason for requiring a continual increase from one light to eight דְּמַעְלִין בְּקֹדֶשׁ וְאִין מוֹרִידִין – is the principle that in sacred matters we elevate, and do not lower, the degree of sanctity.^[30]

The Gemara relates that, in practice, there was no consensus on how to perform the second level of enhancement:

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה – Rabbah bar bar Chanah said in the name of R' Yochanan: שְׁנֵי זְקֵנִים הָיוּ בְּעִידָן – There were two elders in the city of Sidon; אֶחָד עָשָׂה כְּבֵית שְׁמַאי – one performed the second level of enhancement in accordance with the ruling of Beis Shammai,^[31] וְאֶחָד עָשָׂה כְּדְּבַרֵי בֵּית הַלֵּל – and one performed it in accordance with the ruling of Beis Hillel. זֶה נוֹתֵן טַעַם לְדְּבַרֵי – This one^[32] gives as a reason for his opinion that a continual decrease is required נִגְנָד פְּרֵי הַתֶּגֶן – the argument that the Chanukah lights correspond to the young bull [sacrifices] of the Succos festival, וְזֶה נוֹתֵן טַעַם לְדְּבַרֵי – and this other one^[33] gives as a reason for his opinion

that a continual increase is required דְּמַעְלִין בְּקֹדֶשׁ וְאִין מוֹרִידִין – the principle that in sacred matters we elevate, and do not lower, the degree of sanctity.

תוספות מסכת שבת דף כא עמוד ב

והמהדרין מן המהדרין - נראה לר"י דב"ש וב"ה לא קיימי אלא אנר
איש וביתו שכן יש יותר הידור דאיכא היכרא כשמוסיף והולך או
מחסר שהוא כנגד ימים הנכנסים או היוצאים אבל אם עושה נר לכל
אחד אפי' יוסיף מכאן ואילך ליכא היכרא שיסברו שכך יש בני אדם
בבית.

Tosafot, BT Shabbat 21b

And those who beautify among those who beautify, i.e., the best of the best: It appeared to Rabbi Isaac that the academy of Shamai and the academy of Hillel only establish [their dispute] upon [the principal ruling of] one candle per man per household, for there is greater beautification [of the mitzvah] in that there is greater recognition when one adds [an additional candle each] successive [night] or subtracts [a candle] in accordance with the days entering or going out. However, if one lights a candle per person [in the household], even if one adds [an additional candle] each night, there is no recognition that they (i.e., the external observers) will understand that there are accordingly so many members of the household.

Translator's Note:

Rabbi Isaac son of Samuel of Dampierre (d.c. 1185), is perhaps the most oft cited Tosafist by name, and his academy produced the most prestigious rabbis of the next generation. Though there was no formal religious hierarchy in Franco-Germany at this time, as the nephew and disciple of Rabbi Jacob Tam, grandson of Rashi (1040-1105) and leading Sage of the first half of the 12th Century, Rabbi Isaac by genealogical associations, in addition to his great spirit and renowned knowledge, assumed the central rabbinical leadership role for the second half of the 12th Century.

שיטת תוספות - Tosafot

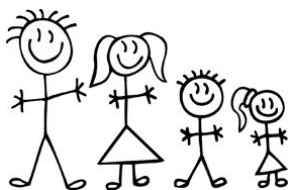
Level One

Ner Ish uVeito - נר איש וביתו
One light per man and his household

Level Two-A

Mehadrin - מהדרין
Ner lekol echad ve'echad - נר לכל אחד ואחד
One light for each and every one.

Level Two-B

Mehadrin min haMehadrin - מהדרין מין המהדרין
Mosif veHolekh (Beit Hillel) - מוסיף והולך לפי בית הלל
Add a light each night.

שיטת רמב"ם - Rambam

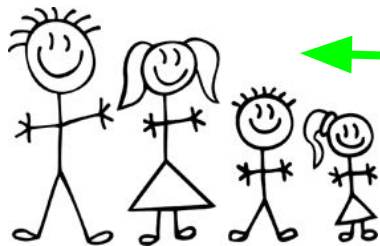
Level One

Ner Ish uVeito - נר איש וביתו
One light per man and his household

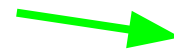
Level Two

Mehadrin - מהדרין
Ner lekol echad ve'echad - נר לכל אחד ואחד
One light for each and every one.

Level Three

Mehadrin min haMehadrin - מהדרין מין המהדרין
Mosif veHolekh (Beit Hillel) - מוסיף והולך לפי בית הלל
Add a light each night for each and every one.

above represents the custom followed in the early ages and it is fitting to adhere to it. At present, however, I have seen different customs in all places with regard to the reading of [the *Hallel*] and the responses of the people, not one of them resembling another.

CHAPTER FOUR

1. How many candles should one light on Chanukah? The mitzvah is that a single candle should be lit in each and every house, regardless of whether there are many members of the household, or merely one person [lives] there.

A person who performs the mitzvah in a beautiful and conscientious manner should light candles for every member of the household, whether male or female.

A person who is even more conscientious in his performance of the mitzvah than this and observes the mitzvah in the most desirable manner should light candles for every member of his household, a candle for each individual, whether male or female, on the first night. On each subsequent night, he should add a candle [for each of the members of the household].

their obligation, based on the principle that "one who listens is considered as if he recited [the prayers] himself" (see *Hilchot Berachot* 1:11).

This principle does not apply, however, when the person reciting the prayer is not obligated to do so. Hence, since all the individuals mentioned by the Rambam (quoting *Sukkah* 3:10) are not obligated to say *Hallel*, an adult male cannot fulfill his obligation by listening to their recitation. By repeating the *Hallel* word for word, he does fulfill his obligation, since in this manner he recites the entire *Hallel*.

The Mishnah (*loc. cit.*) states that a person who must have one of the above read for him is worthy of a curse. The intent is that he should learn how to read himself.

Commentary, Halachah 1

How many candles should one light on Chanukah? The - minimal requirement to fulfill the

mitzvah is that a single candle should be lit - on each night of the holiday in each and every house - Significantly, the mitzvah of lighting Chanukah candles is connected with an individual's home as well as with his person. Therefore, as mentioned in Halachah 11, a person who is a guest at the home of others need not share in the lighting of the candles if he knows that candles are being lit in his own home.

זהו המנהג הראשון, וכו' ראוי לילך. אכל בזמנים אלו ראיתי בכל המקומות מנהגות משנות בקריאתו ובעניית העם, ואין אחד מהם דומה לאחד.

פֶּרֶק רְבִיעִי

א כמה גרות הוא מדליק בחנכה?
מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק גר אחד, בין שהיו אנשי הבית מרבין בין שלא היה בו אלא אדם אחד.
והמהדר את המצוה, מדליק גרות כמנזן אנשי הבית, גר לכל אחד ואחד, בין אנשים בין נשים.
והמהדר יותר על זה ועושה מצוה מן המבחר, מדליק גר לכל אחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה ולילה גר אחד.

regardless of whether there are many members of the household, or merely one person [lives] there. - *Shabbat* 21b states: "The mitzvah of Chanukah requires a candle for a man and his household."

A person who performs the mitzvah in a beautiful and conscientious manner should light candles for every member of the household - *Shabbat* 21a.

From the Rambam's statements, it appears that the additional light is kindled by the master of the household and not by each of the members of the household themselves. Even according to this interpretation, however, the custom of each child lighting Chanukah lights is valuable as an expression of *chinuch*, training them in the observance of the mitzvot.

whether male or female. - As stated in Chapter 3, Halachah 4, women are obligated to fulfill the mitzvah of lighting Chanukah candles. Nevertheless, separate candles should not be lit for one's wife (*Mishnah Berurah* 671:9). Similarly, in some communities, even when candles are lit for every member of the household, they are not lit for girls under the age of Bat Mitzvah.

A person who is even more conscientious in his performance of the mitzvah than this and observes the mitzvah in the most desirable manner - *Shabbat* (*loc. cit.*) describes such a person as *mehadrin min hamehadrin*.

should light candles for every member of his household, a candle for each individual, whether male or female, on the first night. - i.e., these people also fulfill the practice of the *mehadrin*. See *Tosafot* (*Shabbat, ibid.*), who differ. See also the commentary on Halachah 3. In addition,

On each subsequent night, he should add a candle [for each of the members of the

2. What does the above imply? When there are ten members of a household, on the first night one lights ten candles, on the second night - twenty, on the third night - thirty, until on the eighth night, one lights eighty candles.

3. It is common custom in all of our cities in Spain that a single candle is lit for all the members of the household on the first night. We proceed to add a new candle on each and every night, until on the eighth night eight candles are lit. [This practice is followed] regardless of whether there are many members of the household or only one man [is lighting candles].¹

4. When a candleholder has two openings, it can be counted for two individuals.

[The following rules apply when] one fills a bowl with oil and surrounds it with wicks: If one covers it with a utensil, each of the

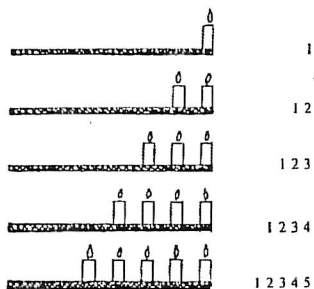
household]. - e.g., on the second night, he lights two candles for each of the members of the household, as explained in the following halachah.

Shabbat (ibid.) mentions a difference of opinion between the School of Hillel and the School of Shammai. The School of Shammai maintains that eight candles should be lit on the first night, seven on the second, etc. The School of Hillel, in contrast, maintains that "one should increase in holy matters and not decrease," and one therefore begins with one candle and adds a new candle every night.

1. The *Lechem Mishneh* questions the custom mentioned by the Rambam. Since the Rambam maintains that the *mehadrin min hamehadrin* also observe the practice of the *mehadrin*, this custom seems inappropriate. It is not the custom of the *mehadrin min hamehadrin*, nor is it the minimum requirement of the law.

The *Lechem Mishneh* justifies the custom, explaining that since each night additional light is added, there is a positive intent even though it does not follow the practice of the *mehadrin min hamehadrin*.

The *Shulchan Aruch (Orach Chayim 671:2)* quotes the custom cited by the Rambam as halachah. The Ramah adds that in Ashkenazic communities the custom is to fulfill the mitzvah in the manner of *mehadrin min hamehadrin* - i.e., each member of the household lights candles, and each night an additional candle is added. It is significant that with regard to this mitzvah in particular, it is common custom throughout the Ashkenazic community, for everyone - even those who are not fully observant - to fulfill this mitzvah in "the most desirable manner."

5

ב כיצד? הרי שהיו אנשי הבית עשרה - בלילה הראשון מדליק עשרה נרות, ובלייל שני עשרים, ובלייל שלישי שלשים,

עד שנמצא מדליק בלייל שמיני שמונים נרות.

ג מנהג פשוט בכל ערינו בספרד, שיהיו כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין והולכין נר בכל לילה, עד שנמצא מדליק בלייל שמיני שמונה נרות,

בין שהיו אנשי הבית מרבים בין שהיה אדם אחד.

ד נר שיש לו שתי פיות, עולה לשני בני אדם.

מלא קערה שמן והקיפה פתילות: אם כפה עליה כלי - כל פתילה ופתילה

Commentary, Halachah 4

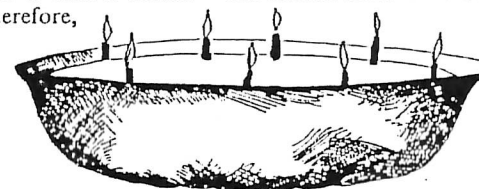
When a candleholder has two openings - and a wick is kindled in both of them it can be counted for two individuals. - Although both wicks use the same oil, since they protrude from separate portions of the candelabrum, they are considered to be separate lights.

This law is applicable to the *mehadrin* (see Halachah 1), who light a candle for each individual (Rashi, *Shabbat* 23b). Alternatively, this law is relevant for two people whose doorways are adjacent to each other or when two people live in the same house, but do not share in their household expenses (*Maggid Mishneh*).

The *Magen Avraham* 671:2 states that according to the Ashkenazic custom, in which each person lights his own candles, two people should not light candles using the same candleholder even on the first night. A passerby might see the two lights and instead of thinking they were lit by two different people, he might err and think that one person lit both candles because it is the second night of the holiday.

Since the purpose of lighting candles is *pirsumei nisa*, publicizing the Chanukah miracle, the impression created in an onlooker's mind is significant. Therefore, two people should not light candles in this manner.

[The following rules apply when] one fills a bowl with oil and surrounds it with wicks: If one covers it with a utensil - The flames from each of the lights will not merge together. Therefore,

הלכות חנפה סימן תרעא

קלח באר הגולה

הימים היה חנפת המזבח (מהרא"א מפראג). *ונוהגין לומר (ח) זמירות ותשבות בפסודות שמרבים בהם (ט) ואז הני סעודת מצנה (מנהגים). יש אומרים שיש לאכל גבינה בחנפה, לפי שהנס נעשה בחלב (י) שהאכילה יהודית את האויב (כל-כ ור"ן): ג יאין מספידין בהם אלא לחכם בפניו: הגה (יא) ואין מתעניין יום שמת בו אב או אם. ותענית-חלום בחנפה, עין לעיל סימן תקסח סעיף ה. ולענין צדוק הדין, (יב) עין לעיל בהלכות ראש-חדש סימן תכ בהג"ה, ועין לקמן סימן תרפג:

תרעא סדר הדלקת נר חנפה ומקום הנחתו, ובו ח' סעיפים:

- א (א) אצריך לזהר מאד בהדלקת נרות חנפה. (ב) *ונאפלו (ב) עני המתפרנס מן הצדקה (ג) שואל או מוכר פסותו ולוקח שמן להדליק: ב כפמה נרות מדליק, *בלילה הראשון מדליק אחד, (ד) מכאן ואילך (ג) [ג] מוסיף והולך (ה) אחד בכל לילה, (ו) עד שבלייל אחרון (ז) יהיו

א רמב"ם בסוף כ ממשיכה דאפלו עני שבישראל וכו' פסחים צ"ט ותיכי נמי משום פרסומי נסא ב ברייתא שבת כ"א וקבית-הלל

באר היטב

(ב) עני. אכל אינו חייב להשכיר עצמו כמו בדי' כוסות: (ג) מוסיף. גיל דאם יש לו כדי להדליק בכל לילה נר אחד דאין צריך לחזור על הפתחים או למכור פסותו מאחר דיוצא י"ח מן הדין. וכתב המ"א: ונ"ל דמי שאין לו שמן הרבה יתן באחד שמן כשעור והמוטר יחלק לכלם, שאם יעשה לכלם בשנה לא ידליק אפלו אחד כשעור; ואם יש לו שמן בצמצום ולחברו אין לו כלום, מוטב שידליק

שערי תשובה

[ג] מוסיף והולך כו'. עבה"ט. ועין ברי"י, מי שלא היה לו שמן רק לגר אחד יברך עליו ותקן נדבמן לו שמן לנרות השניים להדיר בלילה ההוא, כתב מהר"א מנחמי ומהר"א נחום דלא יברך פעם אחרת על נרות הנוספים, ועין לקמן סוף סימן תרעב. וע"ש אם ב' וג' כ"ב דריס בבית א' וכ"א אוכל עם ב"ב בפ"ע, כתב בש"ח שא"צ להדליק כ"א בפ"ע רק להשפתי יחד

בכל לילה א' ויתן גם לחברו, דהא מדינא א"צ אלא אחד, עכ"ל:

באור הלכה

* ונוהגין לומר זמירות ותשבות וכו'. עין בהשבות מהרש"ל סימן פה שכתב שראוי שהשמחה תהיה מערבב ויכלול בשמחת תורה ואל תבטל מקביעותה, עד כאן לשונו. ובצונותינו הרבים יש אנשים שמתח זמירות ותשבות שראוי להלל להם יתברך על הנסים שעשה לנו הם מרבים בשחוק הקרטי"ן, והרבה הרעישו הספרים הקדושים על זה, והשומר נפשו ירחק מזה: * ונאפלו עני וכו'. הרב המגיד פתב דהרמב"ם למד מן מדין ד' כוסות, דנה ונה הני משום פרסומי נסא, ולפי זה נראה דהנבאים מקיבים לתן לו נרות להדליק כמו בדי' כוסות, מיהו, אם לא נתנו לו צריך לעשות כמו שכתוב בשלחן-ערוך, וכן הדין בדי' כוסות. מיהו, נראה דאין צריכין לתן לו פי אם נר אחד בכל לילה דהני נר איש ויביתו, דיותר הני מן המהדרין ואין חייב לתן לו [חמד משה]: * בלילה הראשונה מדליק אחד וכו'. אמרינן בגמרא דמצות חנפה נר איש ויביתו נרוצה לומר, דבי נר אחד לכל בני-ביתו בכל לילה ולילה. ותמהדרין מדליקין נר לכל אחד ואחד, ותמהדרין מן המהדרין, יום ראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבלייל אחרון יהיו שמונה, והשעם, כנגד ימים היוצאים, ונה היום שעומד בו נמנה עם הימים שצאו כבר ונהיגו, שבה נדעו וזכרו הכל פמה ימים יצא בהתמדת הנס, וכשצדקו

משנה ברורה

שם בימי אנטיוכוס טמאו ההיכל, ועשו חנפת הפית בשמונה ימים אלו (בבית): (ח) זמירות. והוא הדין בגשואי פת תלמיד-חכם לעם-הארץ, אם אומרים שירות הני סעודת מצנה [מ"א בשם המרדכי]: (ט) ואז הני סעודת מצנה. רוצה לומר, בצרוף זה, וכן פסקו הרש"ל והב"ח כה"ש-אומרים. וכתב הרש"ל, (י) שקל שעושה כדי לתן שבח למקום או לפקסם הגס או המצנה, הכל סעודת מצנה: (י) שהאכילה יהודית. היא היתה בתו של יוחנן כהן גדול, והיתה גזרה שקל ארוסה תבעל לטפסר תחלה, והאכילה לראש הצוררים גבינה לשכרותו, ותתכה את ראשו ויבחנו בלם: ג (יא) ואין מתעניין. פנ"ל סעיף א. ואם עבר והתענה יום שמת בו אביו ואמו או תענית-חלום, צריך למיתב תענית לתעניתה אחר חנפה. ועין בדרך-הסחים מה שכתב בזה: (יב) עין לעיל בהלכות ראש-חדש וכו'. ששם כתב (יא) שאין אומרים ביום שאין אומרים בו תחנון, וכן לקמן בסימן תרפג, עין שם. אכל לפנייהם ולאחריהם, נראה דאין להחמיר לענין צדוק הדין, עין לקמן סימן תרפו דלענין הספד גופא הרבה מקליו, ואף אם נרצה להחמיר כאיזה פוסקים דמתמירין בהספד לפנייהם, וממילא גם צדוק הדין אין לומר, על-כל-פנים לאחריהם בנבואי אין להחמיר ויוכל לומר צדוק הדין, וכן כתב הפריי-מגדים. אבלות, לבלי עלמא נהג בחנפה. אונן פטור מנר-חנפה, וכתב באלה רבה דאשתו מדליק, ואם הוא מתר לענות אמן יש דעות בפוסקים, עין ביונה-דעה סימן שמא. ונראה דאם אין אשתו עמו והוא יחידי בפית, ידליק הנרות לפרסומי נסא ויכלא ברכה [פמ"ג]. חרש שאינו שומע והוא מדבר, חייב בנר-חנפה, דהוא פקח לכל דבריו [שם]:

א (א) צריך לזהר וכו'. ואמרינן בגמרא: הרגיל בנר, הונן לו בנים תלמידי חכמים, שנאמר "כי נר מצנה ותורה אור", ופרש רש"י על זה, נר מצנה דשבת וחנפה: (ב) ונאפלו עני וכו'. משום (ב) פרסומי נסא: (ג) שואל. על (ג) הפתחים או מוכר פסותו (ג) או משכיר עצמו, אכל אינו מחייב בכל זה (ד) רק בשביל נר אחד בכל לילה: ב (ד) מכאן ואילך וכו'. ואם אין ידו משגת רק לגר אחד בכל לילה לו ולביתו, יצא בנה מדינא, ושעורא דשלחן-ערוך הוא רק למי שידו משגת להיות מהדר מן המהדרין, כדאיתא בגמרא: (ה) אחד בכל לילה. ואם יש לו תשעה נרות, ידליק בליל שני שתי נרות. ואם יש לו עשרה נרות, אף-על-פי-כן לא ידליק רק בליל שני שמים, ובליל שלישי לא ידליק שמים (ו) רק אחת [ח"א]: (ו) עד שבלייל אחרון וכו'. ומי שאין לו שמן הרבה, יתן (ו) באחד שמן כשעור והמוטר יחלק לכלם, שאם יעשה לכלם בשנה לא ידליק אפלו אחד כשעור. ואם יש לו שמן בצמצום על כל השמונה ימים ולחברו אין לו כלום, מוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן גם לחברו, דהא מדינא אין צריך אלא אחד, פנ"ל. (ז) ודוקא כשחברו אינו מבגני-ביתו או שאינו סמוך על שלחנו, אכל אם הוא מבגני-ביתו, מוטב שיהיה הוא מתמהדרין: (ז) יהיו שמונה. ואם השמן הוא ביקר, (ח) מוטב להדליק בנרות שצנה ולהיות מוסיף והולך, כמו שכתוב בפנים, ממה שידליק

שער הציון

(י) וקביאו בבאור הגר"א: (יא) ואף דבענינו מצד הש"י דיוכל לומר צדוק הדין לחכם בפניו פיון שמספידין עליו, לעיל בסימן תכ סים הש"י גופא דכתנפה ופורים יש להחמיר בנה ינד אפרים: (ב) פוסקים: (ג) הגר"א: (ד) מאמר-מרדכי ואלה רבה, דלא בעלת-תמיד. וטעמם, דכיון דלפינן מפסח כמו שכתב הרב המגיד, ילפינן פלה מלתא משם: (ד) אחרונים: (ה) אחר-כך מצאתי בכתיב-סופר סימן קלה שגם דעתו כן: (ו) מגן-אברהם ושי"א: (ז) חיי-אדם ופריי-מגדים: (ח) חיי-אדם בכלל קנג ותשבות בני-עולם סימן לד, אכן דעתו שם דבלילה הראשונה יראה על-כל-פנים להדליק בשמן-זית, אף-על-גב דלאחר-כך לא יוכל לקים להיות פמהדרין מן המהדרין בשאר לילות, לא דחיון מצנה החביבה בשעמה ממה שעל-דבריה לא יוכל אחר-כך לקים מצנה מן המבחר יותר, עין שם:

תרגום: 1 משחק קלפים.

הלכות תנבה סימן תרעא

שמונה. ינאפלו אם רבים בני הבית (ח) *לא ידליקו יותר: הגה (ט) *ויש אומרים דכל אחד מבני הבית (י) ידליק * (רמב"ם, וכן (א) [ג] המנהג פשוט. *ויזהרו לתן כל אחד ואחד גרותיו במקום מיוחד * כדי שיהא הכר כפה גרות מדליקין (מהר"א מפראג): ג יגר שיש לו (יא) שתי פיות, (יב) עולה לו בשביל (ד) שנים: ד *מלא קערה שמן והקיפה פתילות, (יג) אם (ה) כפה עליה בלי, כל פתילה עולה בשביל גר אחד, לא כפה עליה בלי, אפלו לגר אחד אינו עולה (יד) לפי שהוא במדורה: הגה ולכן יש לזהר להעמיד הגרות (טו) בשורה (ו) בשנה ולא בעגול, (טז) דהוי במדורה (הג"מ בשם סמ"ק). *ומתיר להדליק (יז) בפמותות שקורין (י) לאמפ"א (יח) מאחר שקל גר מבדל הרבה מתברו (ת"ה סימן קה). ויזהרו קשעושים גרות אפלו בשענה, (יט) שאין לדבוק בחד ולתדליקו, דהוי במדורה

ג תוספות שם, וכן כתב הטור * (רוצה לומר כמו שמפרש רמב"ם סוגיא דגמרא שם דהרי כתב שהמנהג הפשוט בקפוד שיהיו כל אנשי הבית מדליקין גר אחד בלילה הראשון ומסיפין גר בכל לילה ואפלו אם רבים בני הבית) ד מימרא דרב הונא שם כ"ג ה מימרא דרבא שם

שערי תשובה

באר היטב

(ג) המנהג. וזה חידוש שהספרדים נוהגים בתוספות והאשכנזים כרמב"ם, וזה לא מצינו בשאר מקומות: (ז) שנים. פי' רש"י בשביל ב' בני-אדם למהדרין העושים גר לכל א'. ונ"ל דלדין דמוסיפין בכל גרות מדליקין כמ"ש בהג"ה, מ"א: (ח) כפה. וצריך שיכפה עליה כלי קדם שידליק, שאם ידליקנה ואח"כ יכפה עליה כלי הרי הגרות היו דולקות מקמי הכי במדורה ולית בהו שום מצוה, וצ"ע בפני הקלי נתקנה להיות כגרות, וצריך שתהיה בשעת הדלקתם לשם מצוה, מת"א הלוי בספר גז"המלך סימן קנא: (י) בשנה. ולא אחד נכנס ואחד יוצא, ד"מ ומת"א: (י) לאמפ"א. וכתב רש"ל: צריך לתלותה בשפח הסמוך לפתח, ונתחיל מגר האמצעי שהוא הסמוך לפתח ויסבב

באור הלכה

משנה ברורה

זה שהיה הנס משך זמן רב יש בו פרסומי נסא ושכח יותר להשם יתברך, ועוד, שמשעליו בקדש [גמרא]: * לא ידליקו יותר. ענין משנה ברורה. והשם, דלפי זה קשרואין בבית כליל שני שדולקין שתי גרות נגישו בתוספות הגר, אבל לדעה השניה שמדליקין בלילה הראשונה גר לכל אחד מבני הבית, אז אם ידליקו בלילה השניה שנים לכל אחד אין כאן הכרה לתוספות הנס, כי יאמרו שיש הרבה בני-בית ולכל אחד אין שם רק גר אחת, והינו בשביל הגרות דולקים במקום אחד זה אצל זה: * ויש אומרים דכל אחד מן בני הבית יכו'. ענין בבאור הגר"א שכתב דגם דעת הר"י פן הוא, מדהביא המימרא דרבא בר ברכנה אמר רבי יוחנן וכו'. ולולי דברי קדשו היה אפשר לומר עוד דעת הר"י דזה לא נכנס בכלל מה דנקמא לן בעלמא דהלכה בבית-הלל בדינא, אחרי דאנן מחלקים בענין הלכה אלא בענין הדור בעלמא, ולזה הביא מה שאמר רבי יוחנן על שני זקנים, ומשמע לכאורה דהיו בימיו שכתב נפסק בעלמא דהלכה בבית-הלל ואפלו הכי זמן אחד עשה בבית-שמיאי. אכן מדלא הופר דבר זה בשום פוסק אין לצרף דבר זה להלכה כלל, ולא סתמתי מרד לעורר לב המעינים: * ויזהרו לתן וכו'. דבאפן זה גם התוספות ודו שכתבין להדליק יותר [הגר"א בשם ד"מ]: * כדי שיהא הכר וכו'. הינו בעת שמתוסף הגרות, פן מוכח מאלה רבה בסעיף ג. ודעת המגן-אברהם בסעיף-קטן ב דאפלו בלילה הראשונה יש לזהר בזה משום לא פלוג, כמו שכתב שם הפרי-מגדים: * מלא קערה שמן והקיפה פתילות. והוא הדין קשהקיה גרות בעגול עד שעל-ידיה יוכל להתחבר הלכה, גם-כן דינא הכי: * ומתיר להדליק בפמותות. ענין משנה ברורה. וכתבו האחרונים בשם רש"ל דאף

וכן נוהגין העולם: ד (יג) אם כפה וכו'. שעל-ידיה אין מתחברים כל הפתילות יחד. (יח) ודוקא בשפחה ואחר-כך הדליק, אבל אם הדליק ואחר-כך כפה, צריך לכבות ולכסות בכלי ולתור ולתדליק: (יד) לפי שהוא במדורה. שמתחברות כל הלכה יחד: (טו) בשורה בשנה. הינו, (יט) שלעשות אחד נכנס ואחד יוצא גם-כן אינו כדאי, (כ) שלא יבוא לעשות בעגול: (טז) דהוי במדורה. ואם יש הפסק מחצה בין גר לגר וכתב (כא) אצבע ביניהן, מתיר ואפלו לא כפה עליה כלי, וכן נוהגין, דדוקא בקערה שאין שום הפסק בין גר לגר [ח"א]: (יז) בפמותות. של נחשת (כז) העשוויין קנים קנים יוצאין סביבות בעגול, שהקנים חלולים ומחצת כל קנה מפסיק בינו לבין חברו: (יח) מאחר שקל גר מבדל הרבה וכו'. משמע מלשון זה (כג) דתיתי בעינו, דהינו שיהיו גם-כן מבדלים הקנים אחד מחברו, לכד מה שיש לכל קנה מחצה בפני עצמה. וענין באלה רבה שכתב די ברוב אצבע. והוא הדין ששומדקין גרות שענה בפתל, (כד) יראה שיהיו מרוב אחד מחברו על-כל-פנים קשעור אצבע: (יט) שאין לדבוק ביחד ולהדליקו. אפלו להדביק שנים ביחד (כה) אסור, וכל-שכן ארבעה או חמשה דודאי נראה

שער הציון

(ט) פרי-מגדים בסימן זה: (י) פן משמע בפרי-מגדים בסימן תרעו באשלי-אברהם: (יא) רמב"ם: (יב) ובאפן זה יקרא עליהן שם מהדרין ולא מהדרין מן המנהגין: (יג) רש"י: (יד) ב"ח: (טו) פרי-מגדים: (טז) הינו, אף דטעם הג"ה הוא כדי שלא יטעו לומר דרובי הגרות הוא מכמה בני-אדם ולא מן הוספה, וזה לא שיהי בלילה ראשונה דאין מדליקין בו כי אם גר אחד, מכל מקום משום לא פלוג יש לזהר אף בלילה הראשונה, וענין באלה רבה שחולק על המגן-אברהם ודעתו דבלילה הראשונה יש להקל, ובשעת הדחק נראה דיש לסמוך על זה: (יז) ומכל מקום איחא לדינא דשלתן-צריך דעולה בשביל שנים לאיש אחד מליל ראשון ואילך, כמו שאמר הטור: (יח) פרי חדש ושי"א: (יט) מגן-אברהם בשם דרכי-משה: (כ) פן נראה לי: (כא) וכן הסכים באלה רבה שדי בשעור אצבע, כתיב-אדם ולא בפרי-מגדים: (כב) תרומת-הדשן: (כג) פרי-מגדים, וכן כתב באור הגר"א: (כד) פרי-מגדים. ומה שכתבתי שעור אצבע הוא כמו שכתב האלה רבה והתחיי-אדם: (כה) מגן-אברהם בשם רש"ל, והעתיקו גם באלה רבה והתחיי-אדם:

הלכות חנכה סימן תרעא

קלט באר הגולה

(פסקי מהרי"י ס"ה), (כ) אפלו בגרות של שבת יוים טוב וזוהי שלא לעשות בן (א"י): ה יגר חנכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים (כא) מבחוץ. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו, (כב) ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר. ואם היה דר בעליה, (כג) שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. ובשעת הספנה שאינו רשאי לקיים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו. (כד) *וְצִרְיָה גַר אַחַר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ. (כה) ואם יש מדורה, אינו צריך גר אחר. ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה, צריך גר אחר: ו מניחו (כו) למעלה משלשה טפחים. ומצוה להניחו (כז) 'למטה (ס) [מ] מעשרה טפחים, ואם הניחו למעלה מעשרה טפחים יצא, אבל אם מניחו (כח) למעלה מעשרים אמה (כט) לא יצא: הגה ואפלו לקחה כף דלוק (ל) והניחה למטה מעשרים לא יצא, דהדלקה עושה מצוה (כ"י בשם תוספות): ז למצוה להניחו (לא) בטפח הסמוך לפתח משמאל, (לב) כדי שתהא מזוזה מזימן ונר-חנכה משמאל. (לד) ואם אין מזוזה

שערי תשובה
 ואין בזה משום לא תתגדרו כו', ע"ש מלתא בטעמא: [ח] מי טפחים. עב"ט. וצ"ע בפמ"א שכתב לפי מ"ש הטור ב"מ סימן תיח לפסק בת"ק דר"י א"כ היאך פסק הכא כרבינא דאלבא דר"י אפמ"ר, ע"ש באר"י. ובשכ"י ח"ג פתב דפולגת רבנן היא לומר שאפ"י שהיא ברשות חב"ב דהכי משמע מדקאמר ר"י אומר בג"ח פטור מפני שהוא ברשות, וגם דאף אומר בג"ח פטור מפני שהניח ברשות וח"א בין זה ובין זה חב"ב כגון בהם חב"ב, ע"ש, לשון זה משמע קצת מ"ש השכ"י דלאו משום הנ"ל "טפחים וברשות קעבדי אפ"י אם הנק חב"ב, וצ"ע מ"ש במח"ב בזה. שכן גבה של מנוחה י"ח טפחים, וקא"ר פמה עליו דמנ"ל לומר דלמטה

באר היטב

לצד זמין, והמדקדקים אינם מדליקין בלאמפ"א, שאין בה הדור לגר-חנכה, עכ"ל: (ת) מי"ט. ג"ל דאם דר בעליה מניחה בחלון אפלו הוא למעלה מ"א. וצ"ע בתשובת פנים מאירות סימן מז ובתשובת שבות יעקב ח"ב סימן לב, וצ"ע ביד-אהרן: קאמר זאת אומרת כו' דלא קהלכתא, ע"ש, וצ"ע בתוספתא פ"ו דבי"ק דתני ר"י אומר בג"ח פטור מפני שהניח ברשות וח"א בין זה ובין זה חב"ב כגון אלו מסבין על פתחי תנויתן ברה"ר אפ"י שיש להם רשות וקא אחר וזקק לאנוחי למעלה מגמל ורוכבו אתי עלה, אלא אפלו אם מצוה להניח תוף וקא"ר הביא בשם סדרה"ם שמצותה למעלה מעשרה טפחים עד י"ח טפחים

משנה ברורה

במדורה: (כ) אפלו בגרות של שבת יוים טוב וכו'. ע"ע בבאר הלכה: ה (כא) מבחוץ. משום (כו) פרסומי נפא, וקמפרש ואזיל ביצד, אם הבית וכו': (כב) ואם יש חצר לפני הבית וכו'. ונצרותיהו היו פתוחות לרשות הרבים: (כג) שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים. וגם (כד) אין לו פתח פתוח לחצר, אלא פתוחה היא לבית: (כד) וצריך גר אחר. לעשות הכר לדבר: (כה) ואם יש מדורה, ויכול להשתמש לפניה, ויש הפרא שהנר של מצוה היא: ו (כו) למעלה משלשה טפחים. וכל למטה משלשה, כאלו הניח בקרקע (כז) ואין גר שבעל-הבית הניחו שם. ומכל מקום בדיעבד יצא [פ"ח]: (כז) למטה מעשרה טפחים. דאיכא פרום הנס טפי (כט) פשהוא למטה, דדבר העשוי לאור אין דרף להניחה פל-כף למטה. וצ"ע באל"ה רבה שכתב, דהא דאין העולם נזהרין בזה, משום דסומכין על המדכי שכתב דעקשו שהרגלו להניח בפנים אין קפידא בזה, אכן הטור סתם בזה, ומשמע דסבירא לה דאין לחלק בזה, וכן נזהרין כל המדקדקים כמו שכתב בבית-יוסף. ואם דר בעליה, (ל) מניחה בחלון שהוא לצד רשות הרבים, אפלו אם החלון גבוה יותר מעשרה טפחים מקרקעית העליה. ואם יש לו שתי חלונות, אחד למעלה מעשרה טפחים ואחד למטה מעשרה טפחים, ודאי יניחה (לא) בחלון שהוא למטה מעשרה טפחים. ובגרות בית-ההקטת (לב) המנהג שהמנוחה במקום גבוה: (כח) למעלה מעשרים אמה וכו'. דלא שלטא בה עינא, (לג) ואין נפקא-מנה בין אם מדליק מבחוץ ובין אם מדליק בבית: (כט) לא יצא. וצריך לחזר ולברך,

בן פתח הפרי חדש. וצ"ע בפרי-מגדים מה שכתב בזה: (ל) והניחה למטה מעשרים וכו'. אבל אם הדליקה למטה מעשרים (לד) ונטלה משם והניחה במקום אחר תוף עשירים, יצא, דהא הני הדלקה במקומה, דשני המקומות כשרים: ז (לא) בטפח הסמוך וכו'. שאם נרחיקנה להלן מן הפתח (לה) אינו גר שבעל-הבית הניחו שם: (לב) לפתח. בין אם ההנחה הוא על פתח הבית (לו) או על פתח החצר: (לג) כדי שתהא וכו'. ויהיה מסבב במצות. מיהו, בדיעבד (לו) אם הניח גר-חנכה מזימן יצא: (לד) ואם אין וכו' מזימן. דכל מידי דמצוה (למ) זמין צדיף;

שער הציור

(כו) רש"י: (כו) דאם היה פתח העליה פתוח לחצר היה מניחה על הפתח [ב"י]: (כז) ב"י: (כט) פוקים: (ל) מגן-אברהם ואלה רבה ותייבא. וצ"ע בפרי-מגדים ותייבא דמשמע מגן-אברהם דצדיף טפי להניח בחלון הסמוך לרשות הרבים אף שהיא למעלה מעשרה טפחים, מלהניח בטפח הסמוך לפתח אף שהוא יכול להניח למטה מעשרה טפחים, ואף שהפרי-מגדים מספק קצת בזה מפני שיש מקום אין לחות דבר זה, דע"גן וצריך הכר לבני רשות הרבים יש מקור גדול בגמרא, דאמרו יש פמה ראשונים דרחו זה מהלכה, ע"ע שאמרו מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, ואלו היא דאמרו דלכתחלה צריך להניח למטה מעשרה טפחים, יש פמה ראשונים דרחו זה מהלכה, ע"ע בבית-יוסף וכן בפא"ר, ע"ע שם: (לא) מחצית-השקל: (לב) פרי-מגדים בסימן תרעה, (לג) ב"י וט"ו ופרי חדש בדיעבד הטור, ודלא בדיעבד רבנו יואל הלוי שרצה להקל במדליק בבית אפלו למעלה מעשרים אמה. וצ"ע בפרי-מגדים שכתב דאף בגרות שצוה ארבים, כל שמקום הלהב הוא למעלה מעשרים אמה, פסולה: (לד) מחצית-השקל ופשוט: (לו) רש"י: (לו) פשוט: (לו) פרי חדש: (לז) אחרונים:

se, so that captivity is the worst fate of us, as Rashi explains, the captor has the choice as he pleases, to maim, to kill, or to take captives. Convincing proof that captivity is as the plague.

Nevertheless, I think that this held true only in the past, when God's rule was recognized in the eyes of the non-Jewish world looked with respect on the Jewish people. But now things are different. Today we live under the heavy yoke of the rule of our enemies concoct false accusations and libel as if it were the Jews who caused the plague when in 1713 the plague erupted, in places where Jews resided they sealed off the houses so that no one could enter and no one could leave. The greatest difficulty did they permit them to be brought in. In some localities Jews were hidden in the forests and in caves. A Jew who was on the road or in a field was literally in danger to his life. Such conditions certainly qualify as a kind of captivity. The mitzvah of saving a life from the plague undoubtedly can be characterized as a mitzvah more important than that of redeeming captives; it might even be a mitzvah more important than that. Giving the money to the captives does not change the designation, will, for this is an extreme emergency.

Terrorized by Bandits
Shevut Shevut Yaakov, no. 2:117

A group of Jews were traveling together. The chazzan was accompanied by his wife. Toward

evening, as they sought shelter at an inn at the edge of the forest, they were confronted by a band of merciless bandits who were ready to kill them for their money. Their pleadings fell on deaf ears. The wife, seeing that they were all doomed to die, offered herself to the bandit and thereby saved their lives. Now her husband wants to know if he must separate from her. Or is he permitted to continue living with her, because she was forced to give herself by the death threat that was hanging over them, and a wife who was forcibly violated is permitted to live with her husband.

Responsum: A similar case was decided by the **Maharik**, responsum no. 168, who compares the violated wife to Yael¹¹ and to Esther, who gave themselves to save the Jewish people. Even though they did not commit the slightest sin, subsequently they were forbidden to live with their husbands. [There follows a lengthy discussion of the Maharik's ruling and of the circumstances under which it applies. Maharik makes the following distinction: If the wife was raped after being overwhelmed by fear and terror of the rapist, then she is permitted to return to her husband. But if she willingly offered herself, although through her acquiescence many people were saved, she is forbidden to continue living with her husband. He concludes:] Since she was raped, she is permitted . . . to live with her husband. The husband has no grounds for observing stringencies for reasons of piety. He should not, God forbid, separate or abstain from his pure wife. . . .

**RABBI YECHESKEL KATZENELLENBOGEN—
KENESSET YECHESKEL**

רבי יחזקאל קצנאלבוגן — כנסת יחזקאל

born: Lithuania, c. 1670
died: Altona, Germany, 1749
Popularly known as *Kenesset Yechezkel*, the title of his collected responsa.

Rabbi Yechezkel, a noted *poseik* (decider of Halachah), was a descendant of Rabbi Binyamin Aharon Solnick of Podayetz, author of the responsa *Masat Binyamin*. Initially, Rabbi Yechezkel served as rabbi of Keidan, Poland, but in 1614 he was appointed rabbi of the prominent community of the German tri-cities Altona, Hamburg, and Wandsbeck, known as AHU, the acronym formed of their initials. His son-in-law, Rabbi Yissachar, succeeded him as rabbi of Keidan. In the bitter controversy that erupted between the two Torah giants Rabbi **Yaakov Emden** and Rabbi **Yonatan Eibschutz**, both of AHU, Rabbi Yechezkel sided with the latter, much to Rabbi Emden's chagrin.

Rabbi Yechezkel corresponded with the foremost rabbinical figures of his time and published a compilation of his responsa under the title *Kenesset Yechezkel*.¹ Among his other works is a homiletic commentary on the Torah called *Mayim Yechezkel*.² Four generations of his descendants served in rabbinic posts in Poland.

Can a Chazzan Accept a New Position?
Teshuvot Kenesset Yechezkel, no. 8

Question: *A chazzan gave a solemn promise to the community of Metz to become their new chazzan. The community of Bing, where he is presently employed, prevents him from leaving. The chazzan is clamoring, but they turn a deaf ear to his outcry.*

Title page of *She'eilot uTeshuvot Kenesset Yechezkel* by Rabbi Yechezkel Katzenellenbogen, who served as rabbi of the tri-cities Altona, Hamburg, and Wandsbeck (known by the acronym AHU) in northern Germany. First printed in Altona in 1732.

The Bing community has a responsum by Rabbi Judah Meiler justifying their stand. This question was submitted by Rabbi Gershon Koblenz of Metz.

Responsum: . . . When a community appoints a rabbi or a chazzan, they do so with the understanding that if the rabbi or chazzan receives a call from another community he will accept that position. Otherwise, no rabbi or chazzan will accept a position in a small community. . . . In this case, the small community of Bing, compared with Metz, is like a drop in the ocean. . . . The chazzan is crying out to keep the promise he made to the great community of Metz. I am astonished that my friend Rabbi Meiler does not support him in this matter. . . . I am utterly surprised that Rabbi Meiler permitted the communal leaders of Bing to prevent the chazzan from leaving. They are acting contrary to Torah and halachah. . . . I am asking my friend Rabbi Judah Meiler to forbid the community of Bing to employ the chazzan and to tell them that he [the chazzan] must serve in Metz. . . . He who resides in Heaven knows that I love Rabbi Meiler with all my heart . . . may He lead us on the path of truth.

Conflicting Chanukah Customs *Teshuvot Keneset Yechezkel, no. 17*

Question: *According to Sephardi custom, only the head of the household lights the menorah, and no one else. The Ashkenazi usage is for each member of the family to light the menorah. It happened that an Ashkenazi Jew lived in a Sephardi household, and the Sephardi forbids the Ashkenazi to light the menorah because he wants to adhere to his own custom. Does the Sephardi have a right to do so, and has the Ashkenazi fulfilled his obligation if he did not light the menorah himself?*

Responsum: Both customs are based on rulings of halachic giants. The Sephardi custom is founded on the *Shulchan Aruch*,³ whereas the Ashkenazi custom is predicated on the annotations of the Rema.⁴ Their source is the Gemara in *Shabbat* 21b: "The mitzvah of Chanukah is that the head of the household kindles a light. Among the devout each member of the family lights the menorah. . . ." However, if the Sephardim do not want to abolish

their custom in favor of ours, the Sephardi does not have the right to force the Ashkenazi to deviate from our custom, which is the accepted usage in these regions.

The claim of the Sephardi of wanting to prevent divisiveness which would result from divergent customs is specious. We can ask him why he deviates from the custom of the Ashkenazim who have lived in these countries before he arrived. And although the Sephardim settled in our community of Hamburg before the Ashkenazim came, they did not light the menorah at all until the Ashkenazim settled in Altona, at which time the Sephardim too began to be inspired with the fear of God. . . . The truth is that this is not a question of creating divisiveness.

Brit Performed before the Eighth Day *Teshuvot Keneset Yechezkel, no. 42*

Question: *A young Jewish man who since childhood has lived only among non-Jews and was completely alienated from Judaism married a girl of similar background. They had a son, and since milah was the only thing they knew of Judaism, they performed the milah themselves—but they did so before the child was eight days old.⁵ Driven by the desire to return to Torah Judaism, they [left Spain and] came to Holland to live freely as Jews. Should they make a symbolic brit milah by drawing a drop of blood? . . . The child is two years old and very frail.*

Responsum: Let us begin by establishing that this child is Jewish in all respects. Even if the father had been a non-Jew, the child would be Jewish; this surely holds true in this case where both parents are Jewish. Even though they violated the Torah, they are still considered Jews. . . .

. . . In our case, even though the father violated the entire Torah, he upheld the commandment of "You must keep My covenant: You must circumcise every male" (Genesis 17:9,11). He did not break the commandment of *milah*; it is the mitzvah on which everything depends. His subsequent actions prove that even at the time he made the circumcision he had in mind to return to Torah Judaism. Therefore, in this case where there is concern for the health of the child, we should not be stringent and no draw-

ing of a drop of blood is required. When the child will grow up and will be a God-fearing Jew, perhaps he will voluntarily perform a symbolic *milah*. But as for now, no such action is needed.

Wife Objects to Husband's Profession *Teshuvot Keneset Yechezkel, no. 74*

Question: *After his marriage, a man decided to become a scribe of Torah scrolls, tefillin, and mezuzot. He also wants to process the parchment himself, which involves the use of dog's excrement. His wife objects to his profession. Can he be forced to divorce her?*

Responsum: The Mishnah in *Ketubot* 7:10 states that men in the following categories of repulsive physical conditions or loathsome professions may be forced to divorce their wives: a leper, one who has an offensive breath, one who gathers dog's excrement, a coppersmith, one who processes leather [all of the above emit an offensive odor]. . . .

Based on the views of the Rif,⁶ the Rosh,⁷ and Rashi,⁸ we must conclude that if this is the only profession a husband is successful in, then his wife has no right to object to it, especially in the bitter exile in which we live, when it is so difficult to support a family. All the more so as his profession of scribe is a sacred one, and he wants to process the parchment himself for that holy purpose because he does not trust others. . . .

The Tenth Man Refuses to Come to the Minyan *Keneset Yechezkel, no. 19*

Question: *It has been an age-old custom of Jews living in small villages to assemble for prayer: vices on Yom Kippur and Purim in one of the lages where there is a Torah scroll. This year, Purim, one man decided to stay at home and read the Megillah⁹ by himself, refusing to join the minyan. As a result, no services could be held, and others were unable to fulfill the mitzvah of reading the Megillah with a minyan. Should this man be fined?*

Responsum: [After a lengthy and thorough discussion of the various aspects of the question, Rabbi Yechezkel concludes:] In the final analysis, he fulfill the principal mitzvah of reading the Megillah he negated only the mitzvah of "proclaiming miracle of Purim" by failing to read it with a minyan. Therefore, he is not liable to being banned, he is liable to receive lashes. However, we all know that the Maharam of Rothenburg, Maharshah, a Rema stated that lashes can be redeemed with money. Therefore, he should pay a fine to be assessed by the leaders of the minyan. When determining his fine, they should be guided by piety and rid themselves of any feelings of revenge. He should promise never to act like this again. If he transgresses again, he and all his possessions should be placed under a ban.

At Home: A Short History Of Private Life *by Bill Bryson Copyright 2010 by Bill Bryson.*

The risks were considerable and keenly felt, yet after only a few days of fretful hesitation the commissioners approved Paxton's plan. Nothing -- really, absolutely nothing -- says more about Victorian Britain and its capacity for brilliance than that the century's most daring and iconic building was entrusted to a gardener. Paxton's Crystal Palace required no bricks at all--indeed, no mortar, no cement, no foundations. It was just bolted together and sat on the ground like a tent. This was not merely an ingenious solution to a monumental challenge but also a radical departure from anything that had ever been tried before.

The central virtue of Paxton's airy palace was that it could be prefabricated from standard parts. At its heart was a single component -- a cast-iron truss three feet wide and twenty-three feet, three inches long -- which could be fitted together with matching trusses to make a frame on which to hang the building's glass--nearly a million square feet of it, or a third of all the glass normally produced in Britain in a year. A special mobile platform was designed that moved along the roof supports, enabling workmen to install eighteen thousand panes of glass a week -- a rate of productivity that was, and is, a wonder of efficiency. To deal with the enormous amount of guttering required -- some twenty miles in all -- Paxton designed a machine, manned by a small team, that could attach two thousand feet of guttering a day--a quantity that would previously have represented a day's work for three hundred men. In every sense the project was a marvel.

Paxton was very lucky in his timing, for just at the moment of the Great Exhibition glass suddenly became available in a way it never had before. Glass had always been a tricky material. It was not particularly easy to make, and really hard to make well, which is why for so much of its history it was a luxury item. Happily, two recent technological breakthroughs had changed that. First, the French invented plate glass -- so called because the molten glass was spread across tables known as plates. This allowed for the first time the creation of really large panes of glass, which made shop windows possible. Plate glass, however, had to be cooled for ten days after being rolled out, which meant that each table was unproductively occupied most of the time, and then each sheet required a lot of grinding and polishing. This naturally made it expensive. In 1838, a cheaper refinement was developed--sheet glass. This had most of the virtues of plate glass, but it cooled faster and needed less polishing, and so could be made much more cheaply. Suddenly glass of a good size could be produced economically in limitless volumes.

Allied with this was the timely abolition of two long-standing taxes: the window tax and glass tax (which, strictly speaking, was an excise duty). The window tax dated from 1696 and was sufficiently punishing that people really did avoid putting windows in buildings where they could. The bricked-up window openings that are such a feature of many period buildings in Britain today were once usually painted to look like windows. (It is sometimes rather a shame that they aren't still.) The tax, sorely resented as "a tax on air and light," meant that many servants and others of constrained means were condemned to live in airless rooms.

The second duty, introduced in 1746, was based not on the number of windows but on the weight of the glass within them, so glass was made thin and weak throughout the Georgian period, and window frames had to be compensatingly sturdy. The well-known bull's-eye panes also became a feature at this time. They are a consequence of the type of glassmaking that produced what was known as crown glass (so called because it is slightly convex, or crown-shaped). The bull's-eye marked the place on a sheet of glass where the blower's pontil -- the blowing tool -- had been attached. Because that part of the glass was flawed, it escaped the tax and so developed a certain appeal among the frugal. Bull's-eye panes became popular in cheap inns and businesses, and at the backs of private homes where quality was not an issue. The glass levy was abolished in 1845, just shy of its hundredth anniversary, and the abolition of the window tax followed, conveniently and fortuitously, in 1851. Just at the moment when Paxton wanted more glass than anyone ever had before, the price was reduced by more than half. This, along with the technological changes that independently boosted production, made the Crystal Palace possible.

The finished building was precisely 1,851 feet long (in celebration of the year), 408 feet across, and almost 110 feet high along its central spine-spacious enough to enclose a much admired avenue of elms that would otherwise have had to be felled. Because of its size, the structure required a lot of inputs-293,655 panes of glass, 33,000 iron trusses, and tens of thousands of feet of wooden flooring-yet thanks to Paxton's methods, the final cost came in at an exceedingly agreeable £80,000. From start to finish, the work took just under thirty-five weeks. St. Paul's Cathedral had taken thirty-five years.

Two miles away the new Houses of Parliament had been under construction for a decade and still weren't anywhere near complete. A writer for Punch suggested, only half in jest, that the government should commission Paxton to design a Crystal Parliament. A catchphrase arose for any problem that proved intractable: "Ask Paxton."

The Crystal Palace was at once the world's largest building and its lightest, most ethereal one. Today we are used to encountering glass in volume, but to someone living in 1851 the idea of strolling through cubic acres of airy light inside a building was dazzling-indeed, giddy. The arriving visitor's first sight of the Exhibition Hall from afar, glinting and transparent, is really beyond our imagining. It would have seemed as delicate and evanescent, as miraculously improbable, as a soap bubble. To anyone arriving at Hyde Park, the first sight of the Crystal Palace, floating above the trees, sparkling in sunshine, would have been a moment of knee-weakening splendor.

Household inventories into the Elizabethan period show that people placed great attachment to beds and bedding, with kitchen equipment following behind. Only then did general household furniture make it onto inventories, and then generally in vague terms like “a few tables and some benches.” People, it seems, simply were not that attached to their furniture, in much the way that we are not emotionally attached to our appliances. We wouldn’t want to be without them, of course, but they are not treasured heirlooms. One other thing people recorded with care was, somewhat surprisingly, window glass. Other than in churches and a few wealthy homes, window glass was a rarity well into the 1600s. Eleanor Godfrey, in *The Development of English Glassmaking, 1560–1640*, notes how in 1590 an alderman in Doncaster left his house to his wife but the windows to his son. The owners of Alnwick Castle from the same period always had their windows taken out and stored when they were away to minimize the risk of breakage.

Even in the largest houses generally only the windows in the most important rooms had glass in them. All the others were covered with shutters. Lower down the economic scale, windows remained rare until quite late. Even glaziers rarely had glass windows in their own homes at the time William Shakespeare was born, in 1564; by the time of his death half a century later, that had changed somewhat, though not completely. Most middle-class homes had glass in about half the rooms by then.

* The low doors of so many old European houses, on which those of us who are absent-minded tend to crack our heads, are low not because people were shorter and required less headroom in former times, as is commonly supposed. People in the distant past were not in fact all that small. Doors were small for the same reason windows were small: they were expensive.

Figure 7. Woodcut of the blowing of the shofar in the synagogue, with women and children behind the screen in the foreground. From J. J. Pfefferkorn, *Judenbeichte*, Cologne, 1508.

The [Old Synagogue](#) in [Erfurt](#), Germany, portions of which date from c.1100

<https://en.wikipedia.org/wiki/Glass> The term *glass* developed in the late [Roman Empire](#). It was in the [Roman glassmaking](#) center at [Trier](#), now in modern Germany, that the [late-Latin](#) term *glesum* originated, probably from a [Germanic](#) word for a [transparent](#), [lustrous](#) substance.^[70] Glass objects have been recovered across the Roman Empire^[71] in domestic, [funerary](#),^[72] and industrial contexts.^[73] Examples of [Roman glass](#) have been found outside of the former Roman Empire in [China](#),^[74] the [Baltics](#), the [Middle East](#) and [India](#).^[75]

Glass was used extensively during the [Middle Ages](#). Anglo-Saxon glass has been found across England during archaeological excavations of both settlement and cemetery sites.^[76] Glass in the [Anglo-Saxon period](#) was used in the manufacture of a range of objects including vessels, windows,^[77] beads,^[78] and was also used in jewelry.^[79] From the 10th-century onwards, glass was employed in [stained glass](#) windows of churches and [cathedrals](#), with famous examples at [Chartres Cathedral](#) and the [Basilica of Saint Denis](#). By the 14th-century, architects were designing buildings with walls of stained glass such as [Sainte-Chapelle](#), Paris, (1203–1248)^[80] and the East end of [Gloucester Cathedral](#).^[81] Stained glass had a major revival with [Gothic Revival architecture](#) in the 19th century.^[82] With the Renaissance, and a change in architectural style, the use of large stained glass windows became less prevalent.^[83] The use of domestic stained glass increased^[84] until most substantial houses had glass windows. These were initially small panes leaded together, but with the changes in technology, glass could be manufactured relatively cheaply in increasingly larger sheets. This led to larger window panes, and, in the 20th-century, to much larger windows in ordinary domestic and commercial buildings.

The Antiquary: A Magazine Devoted to the Study of the Past, Volume 16, edited by Edward Walford, George Latimer Apperson, 1887

But the art of making glass was not known in England in the seventh century, when Benedict, the Abbot of Waremouth, procured men from France, who not only glazed the windows of his church and monastery, but taught the Anglo-Saxons the art of making glass for windows, lamps, drinking-vessels, and for other uses. Our progress in the art was slow, for we find the disciple of Bede thus addressing a bishop of France on this subject in the next century: "If there be any man in your district who can make glass vessels well, when time permits, condescend to send him to me; or if there is anyone out of your diocese, in the power of others, I beg your fraternity will persuade him to come to us, for we are ignorant and helpless in this art: and if it should happen that any of the glass-makers should by your diligence, and with the divine pleasure, be suffered to come to us, be assured that if I am alive I will receive him with kind courtesy."

<https://en.wikipedia.org/wiki/Window>

A **window** is an opening in a [wall](#), [door](#), [roof](#) or [vehicle](#) that allows the passage of light, sound, and sometimes air. Modern windows are usually [glazed](#) or covered in some other [transparent](#) or translucent material, a [sash](#) set in a frame^[1] in the opening; the sash and frame are also referred to as a window.^[2] Many glazed windows may be opened, to allow ventilation, or closed, to exclude inclement weather. Windows often have a [latch](#) or similar mechanism to lock the window shut or to hold it open by various amounts.

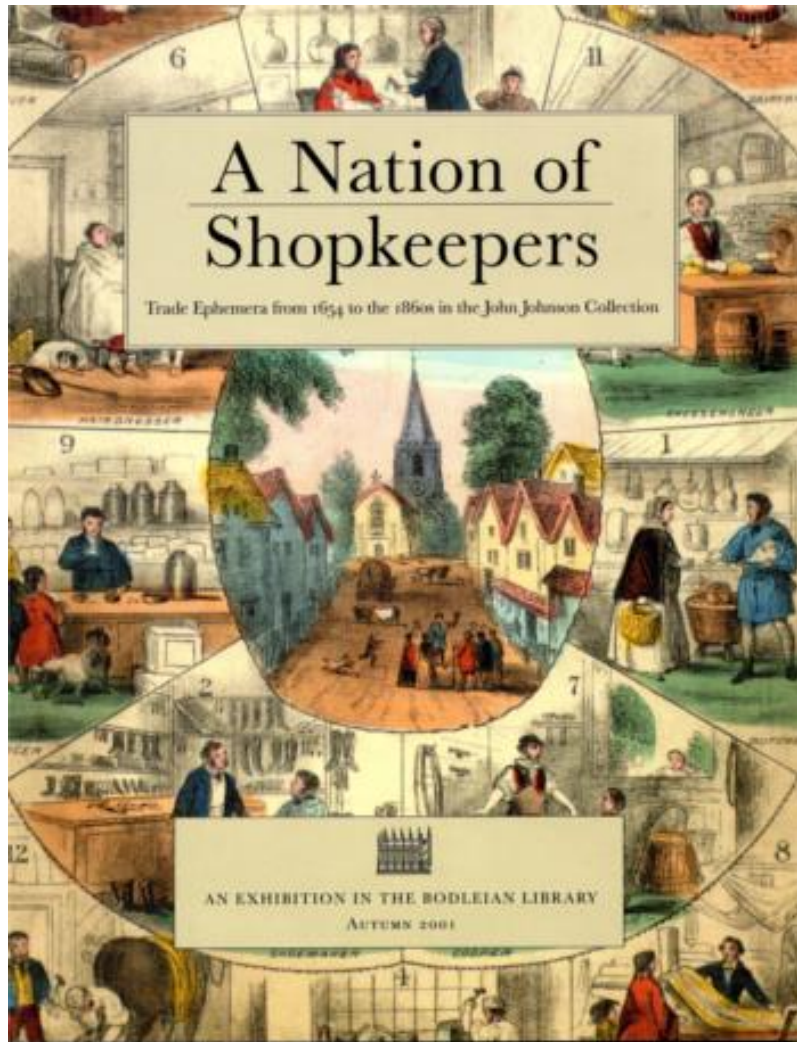
Types include the eyebrow window, fixed windows, single-hung and double-hung sash windows, horizontal sliding [sash windows](#), [casement windows](#), awning windows, hopper windows, tilt and slide windows (often door-sized), tilt and turn windows, transom windows, sidelight windows, jalousie or [louvered](#) windows, [clerestory](#) windows, skylights, roof windows, roof lanterns, bay windows, oriel windows, thermal, or Diocletian, windows, picture windows, emergency exit windows, [stained glass](#) windows, French windows, panel windows, and double - and triple paned windows.

The Romans were the first known to use glass for windows, a technology likely first produced in [Roman Egypt](#), in [Alexandria](#) ca. 100 AD. Paper windows were economical and widely used in ancient [China](#), [Korea](#) and [Japan](#). In [England](#), glass became common in the windows of ordinary homes only in the early 17th century whereas windows made up of panes of flattened [animal horn](#) were used as early as the 14th century. In the 19th century American west, [greased paper windows](#) came to be used by itinerant groups. Modern-style floor-to-ceiling windows became possible only after the industrial [plate glass making](#) processes were fully perfected.

...In the 13th century BC, the earliest windows were unglazed openings in a roof to admit light during the day. Later, ^[when?] windows were covered with animal hide, cloth, or wood. [Shutters](#) that could be opened and closed came next. ^[when?] Over time, windows were built that both protected the inhabitants from the elements and transmitted light, using multiple small pieces of translucent material, such as flattened pieces of translucent animal horn, thin slices of [marble](#), for example [fengite](#), or pieces of glass, set in frameworks of wood, iron or lead. In the Far East, paper was used to fill windows.^[1] The Romans were the first known to use glass for windows, a technology likely first produced in Roman Egypt. Namely, in Alexandria ca. 100 AD cast glass windows, albeit with poor optical properties, began to appear, but these were small thick productions, little more than [blown glass](#) jars (cylindrical shapes) flattened out into sheets with circular striation patterns throughout. It would be over a millennium before a window glass became transparent enough to see through clearly, as we think of it now.

Over the centuries techniques were developed to shear through one side of a blown glass [cylinder](#) and produce thinner rectangular window panes from the same amount of glass material. This gave rise to tall narrow windows, usually separated by a vertical support called a mullion. [Mullioned](#) glass windows were the windows of choice among [European](#) well-to-do, whereas paper windows were economical and widely used in ancient [China](#), [Korea](#) and [Japan](#). In England, glass became common in the windows of ordinary homes only in the early 17th century whereas windows made up of panes of flattened animal horn were used as early as the 14th century.^[5]

Modern-style floor-to-ceiling windows became possible only after the industrial [plate glass making](#) processes were perfected. Modern windows are usually filled with glass, although a few are transparent plastic.^[1]

A Nation of Shopkeepers, TRADE EPHEMERA FROM 1654 TO THE 1860S IN THE JOHN JOHNSON COLLECTION, A Nation of Shopkeepers, JULIE ANNE LAMBERT, Distributed for Bodleian Library, University of Oxford, 154 pages | 183 color plates | 8 1/4 x 10 1/2 | © 2001

Foreword: When Napoleon defined the English as ‘a nation of shopkeepers’ great offence was taken by the aristocratic government of this country. But he was stating a fact; as he explained during his exile on St. Helena, ‘I meant that you were a nation of merchants, and that all your great riches, and your grand resources arose from commerce.’ This exhibition of printed ephemera, drawn for the most part from one of the great collections of such material, demonstrates in all its rich variety the central place which trade held in the life of the country during the period covered. We are most grateful to Julie Anne Lambert, Librarian of the John Johnson Collection, for all the effort she has put into making the exhibition such a fascinating demonstration of the truth of Napoleon’s words.

The Crystal Palace at Sydenham Hill, London. It was designed by Sir Joseph Paxton for the Great Exhibition of 1851 and rebuilt in 1852–54 at Sydenham Hill but was destroyed in 1936.